

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ЗАСТОСУВАННЯ «М'ЯКОЇ СИЛИ» УКРАЇНИ В ОКРЕМИХ ДЕРЖАВАХ (G7, АВСТРІЯ, ШВЕЙЦАРІЯ, ГРЕЦІЯ)

Авторка:

Анна-Марія Мандзій

*Російське вторгнення в Україну та героїчний опір українського народу значно змінили світове сприйняття України, особливо в євроатлантичному регіоні. Попри здійснення перших кроків в культурній дипломатії з 2014 року, підвищення впізнаваності України в світі здебільшого відбулося через початок російської повномасштабної війни в лютому 2022 року. У 2023 році Україна досягла високих показників у рейтингу *Global Soft Power Index*, але залишаються проблеми з систематичністю та фінансуванням культурної дипломатії. Громадська підтримка України в ключових державах G7 знижується через різні політичні та економічні фактори. А такі країни з сильними проросійськими впливами як Італія, Австрія, Греція та Швейцарія загалом демонструють низький рівень підтримки України або нейтралітет. Зниження громадської підтримки створює загрозу для подальшого надання допомоги Україні, що впливає на її здатність протистояти російській агресії. Це створює потребу перегляду застосування засобів «м'якої сили» в Україні та перезапуску системи культурної дипломатії для збільшення впізнаваності українського бренду за кордоном та, відповідно, лобіювання українських інтересів серед українських партнерів.*

Аналіз проблеми

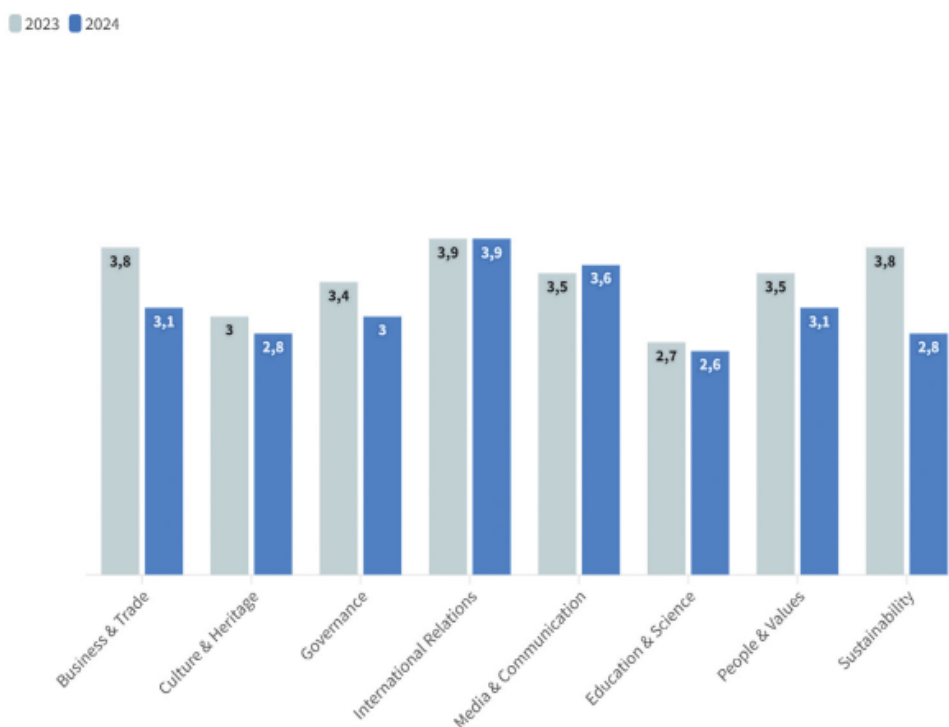
Російське повномасштабне вторгнення в Україну 2022 року та героїчне протистояння українського народу повністю змінили сприйняття України у світі, особливо в державах євроатлантичного регіону, де медійне покриття та активність урядів у заходах з підтримки України привернули увагу сотень тисяч людей.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ЗАСТОСУВАННЯ «М'ЯКОЇ СИЛИ» УКРАЇНИ В ОКРЕМИХ ДЕРЖАВАХ (Г7, АВСТРІЯ, ШВЕЙЦАРІЯ, ГРЕЦІЯ)

Зростання міжнародної обізнаності про Україну почалося ще після Революції Гідності, яка продемонструвала бажання українців вийти із зони російського впливу та приєднатися до коаліції західних держав в рамках ЄС та НАТО. Більше того, починаючи з 2014 року Україна почала приділяти увагу культурній дипломатії, застосовуючи свою «м'яку силу». Зрештою ці дії були здебільшого несистематичними, потребували більшого фінансування, залучення кваліфікованих експертів та оновлення розуміння того, що саме Україна може запропонувати світу.

За даними рейтингу Global Soft Power Index 2023, що створюється консалтинговою агенцією Brand Finance, у 2023 році Україна увійшла до 20 найвпливовіших країн світу, піднявшись на 14 місце за показником впізнаваності. Загалом у 2023 році Україна посіла 37-ме місце зі 121-го серед країн світового рейтингу м'якої сили.

Знову ж таки, варто розуміти, що саме російське вторгнення та героїчний опір українців, а не цілеспрямована політика, сприяли такому зростанню впізнаваності нашої держави у світі. Судячи з динаміки ставлення до України за різними засобами м'якої сили, зацікавленість Україною поступово йде на спад, що показує невелика зміна у статистиці в порівнянні 2023 та 2024 років. Досить ймовірним видається те, що така тенденція продовжуватиметься й у майбутньому, особливо якщо Україна не почне впроваджувати більш систематизовану й орієнтовану на різні групи населення та різні держави політику культурної дипломатії.

Динаміка оцінки України за різними атрибутами м'якої сили в Brand Finance Global Soft Power Index у 2023-2024 рр. [Brand Finance / Brand Ukraine](#)

Але попри стрімке зростання обізнаності про Україну після початку вторгнення, затяжний характер війни, сильний вплив російської пропаганди та індивідуальні особливості внутрішньої ситуації в різних державах створюють необхідність перегляду української культурної дипломатії, її посилення, систематизації та структуризації для більш ефективного лобіювання українських інтересів за кордоном. Особливо важливим видається приділення уваги державам, від допомоги яких на пряму залежить успіх України на полі бою та її майбутня відбудова – країнам G7 («Великої сімки»). Окрім того, деякі держави Європи, зокрема Австрія, Швейцарія та Греція, відзначаються сильними проросійськими впливами, а також досить суперечливим ставленням до України навіть попри замах Росії на геноцид українського народу.

Держави G7

G7, або Група Семи, – міжнародний клуб урядів семи високорозвинених країн світу (США, Японія, Німеччина, Британія, Франція, Італія, Канада). Саме ці держави є ключовими партнерами України, що регулярно надають фінансову, військову та гуманітарну підтримку, критично важливу для захисту від РФ. Через це прихильні до України суспільні настрої в цих державах є вельми важливими для продовження підтримки на урядовому рівні.

Ситуація у **Франції** та **Німеччині** є доволі схожою за рівнем підтримки дій урядів щодо України. Станом на [лютий 2024 року](#) приблизно 40% громадян в обох країнах виступали за зменшення фінансової та військової допомоги Україні. У Німеччині 80% населення має сумніви щодо здатності ЄС замінити США за кількістю наданої підтримки. У Франції 26% громадян виступає за продовження підтримки Україні, а 20% вважають, що допомога має бути збільшена.

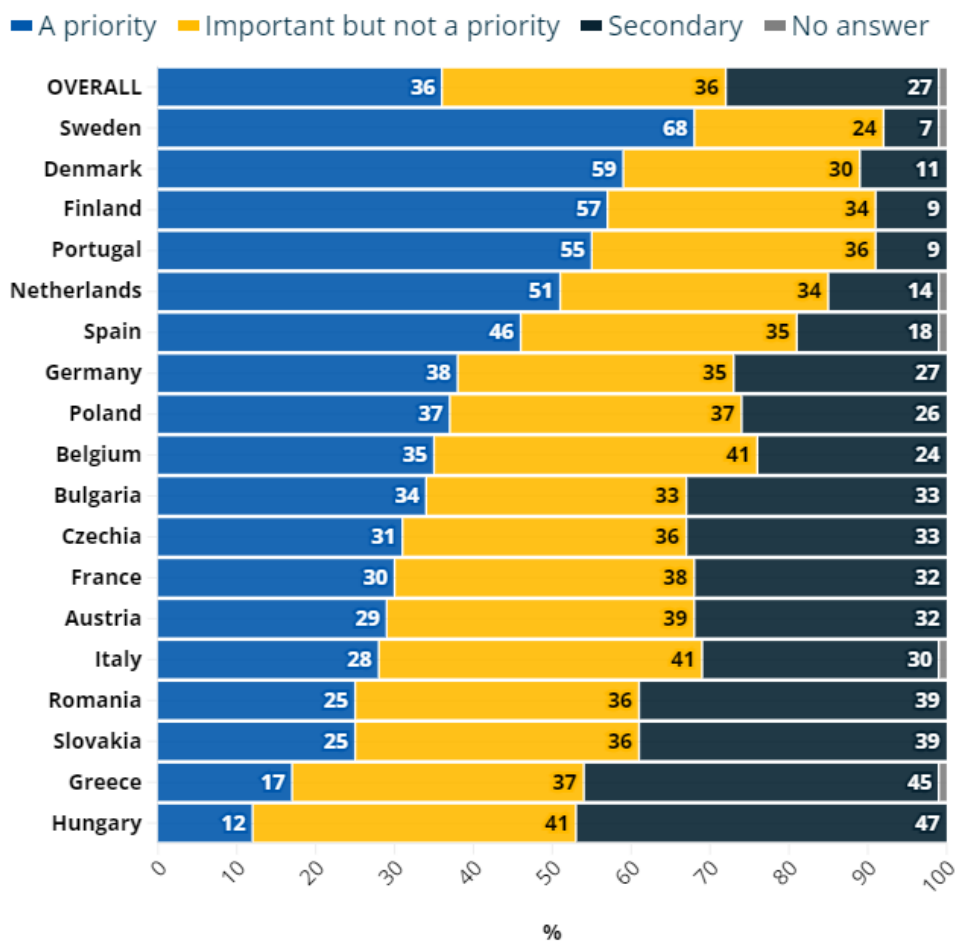
Відповідно до [опитування, проведеного в лютому 2024 року](#), більше трьох чвертей респондентів у **Франції** (76%) підтримують надання гуманітарної допомоги Україні, а 32% вважають, що рівень допомоги має зростати. Окрім того, більшість підтримують поставки французької зброї в Україну, причому 41% респондентів вважають, що їх потрібно продовжувати, а 21% – підтримують збільшення. Водночас вартим уваги є те, що проти поставок зброї виступають 38%, що на 10 відсоткових пунктів більше, ніж у червні 2023 року. Більшість населення (70%) схвалюють економічні санкції, запроваджені проти Росії після вторгнення в Україну. Щодо українських біженців у Франції, то 46% респондентів хотіли б, щоб

рівень підтримки залишився незмінним, а 19% виступають за збільшення підтримки. Разом з тим, близько 35% хочуть, щоб кількість біженців зменшилася.

На відміну від Франції, в **Німеччині** [публічна підтримка](#) надання військової допомоги є дещо нижчою, оскільки лише близько 20% німців вважають, що їхня країна повинна робити більше для військової підтримки України. У той же час, 40% опитуваних вважають, що Берлін надіслав достатньо зброї; а ще 40% вважають, що Німеччина надала забагато військової допомоги.

Загалом, попри все ще високий рівень публічної підтримки України, повільний спад спостерігається в обох країнах, над чим повинна працювати українська дипломатія, зокрема застосовуючи прийоми «м'якої сили». Окремо варто зазначити, що спостерігається явище «втоми» від українських біженців, особливо серед громадян, які підтримують євроскептичні популістські політичні сили, такі як, наприклад, «Альтернатива для Німеччини» (AfD) у ФРН.

Італія також є однією з держав ЄС та G7, де рівень підтримки України є одним із найнижчих. Станом на лютий 2024 року, близько [50% опитуваних італійців](#) вважали за краще зберігати нейтралітет, тоді як 40% респондентів підтримували Україну. Тим не менше, 60% італійців виступають проти надання військової допомоги Україні. До того ж, російські наративи та пропаганда мають досить сильні впливи в Італії, не в останню чергу завдяки багаторічній співпраці В. Путіна та відкрито проросійського італійського прем'єр-міністра Сільвіо Берлусконі. Більше того, як політики, так і представники приватного бізнесового сектору мають значні зв'язки з Росією, що очевидно негативно впливає на ставлення держави до України та підтримку її у війни з Росією. Попри те, що уряд Джорджії Мелоні продовжує активну проукраїнську політику Маріо Драгі, що є досить непритаманним Італії, це пояснюється виключно прагматичними цілями, такими як знаходження спільної мови з Брюсселем та відстоювання своїх інтересів. Тим не менше, Україна повинна спрямовувати зусилля на популяризацію бренду України та підтримку її позитивного іміджу, який зокрема отримав сильний поштовх у 2022 році, серед італійських громадян.

Результати опитування щодо важливості надання допомоги Україні. [Ipsos для Euronews](#).
Березень 2024.

Австрія

Австрія постійно вважалася однією з європейських держав, де російські впливи були найсильнішими, що пояснюється її історичною пам'яттю та післявоєнним досвідом, а також багаторічною прагматичною політикою збереження стабільності у регіоні з метою економічної вигоди, через що будь-які вагомні геополітичні зміни розглядаються Австрією як вкрай небажані. Австрія позиціонує себе як нейтральна держава, відповідно уникаючи надання військової допомоги Україні, що підтримує і суспільство – згідно з результатами опитувань 2024 року, [78%](#) респондентів надають перевагу нейтралітету. Більше того, австрійське суспільство завжди характеризувалося певними антиамериканськими настроями та євроскептицизмом, що відповідно тільки посилювало історичну пам'ять та відкритість до російської культури.

Греція

Греція завжди відзначалася сильними зв'язками з Росією, що здебільшого обумовлювалося історичними аспектами їх відносин. На початку повномасштабного вторгнення в 2022 році тільки [46% греків](#) виступали за підтримку України, що було найнижчим показником в ЄС. Більше того, опитування в березні 2022 року показали, що [66% грецьких громадян](#) не підтримували надання військової допомоги Україні. Опитування, проведені в лютому 2024 року, засвідчили, що лише [16% греків](#) висловили готовність підтримати Україну в боротьбі за окуповані території, а [59%](#) вважають, що Київ потрібно підштовхувати до мирного вирішення війни.

Перш за все, Грецію та Росію поєднує православне християнство, яке стало одним із важелів для Росії в посиленні свого впливу на грецьке населення. Більше того, Греція століттями сприймала Росію як регіонального союзника та [противагу Туреччині](#). Іншими словами, певна культурна спорідненість, історичні зв'язки та антизахідні sentimenti, притаманні певній частині грецького населення, роблять цю державу більш схильною до поширення російських наративів.

Чинником, який мав би сприяти зближенню України та Греції є наявність грецької меншини в Україні, яка за різними даними складає 100,000 – 120,000 осіб, що здебільшого населяє Південь України, зокрема одеський, херсонський і запорізький регіони та зруйнований російськими військами Маріуполь. Проте такі проблеми як брак уваги української влади до проблем та потреб меншини, значний вплив русифікації на її представників та відсутність згадки про грецьку меншину у [Законі «Про корінні народи України»](#), ухваленому в 2021 році, вплинули на українсько-грецькі відносини та радше не сприяли їхньому поглибленню. Проте варто зазначити, що на початку повномасштабного вторгнення Греція зобов'язалася робити все можливе для підтримки грецької меншини в Україні.

Швейцарія

Випадок Швейцарії є дещо відмінним у порівнянні з іншими державами ЄС на НАТО. Нейтральність стала частиною швейцарської ідентичності, яку вони плекають століттями, уникаючи будь-якої участі в конфліктах та війнах. Незважаючи на те, що держава навіть приєдналася до деяких санкцій ЄС проти РФ та надала фінансову допомогу Україні, Швейцарія не готова відмовлятися від свого нейтралітету. Окрім того, небажання швейцарської публіки відмовлятися від традиційного нейтралітету відобразилося й у результатах опитування, проведеного

в 2023 році, за результатами якого [більше 90% населення](#) підтримують нейтралітет щодо російсько-української війни.

Важливо також взяти до уваги те, що Швейцарія дозволяє виробництво та експорт зброї з певними обмеженнями, проте поставки зброї в Україну залишаються під забороною. До прикладу, у червні 2023 року парламент Швейцарії відхилив [законопроект](#), що мав на меті послаблення обмежень на передачу зброї, виготовленої в Швейцарії, Україні через треті держави. Відомими є також випадки заборони урядом Швейцарії Німеччині, Іспанії та Данії на відправку зброї Україні. Така політика вже принесла значну шкоду швейцарським виробникам зброї, чий прибуток впав на 27% у 2023 році, зокрема через заборону на передачу зброї Україні.

Прогнози та потенційні ризики

Попри стрімке зростання обізнаності та підтримки України після початку російського повномасштабного вторгнення 2022 року, через певні внутрішні та зовнішні фактори у політиці кожної із розглянутих держав, зокрема такі як російський вплив, громадська підтримка України та дій урядів держав поступово зменшується, що, зокрема, виражається у так званому ефекті «втоми від війни» або «втоми від співчуття» (compassion fatigue), створюючи певний негативний сентимент у ставленні до України. Опитування громадської думки у вищезазначених державах красномовно свідчать про те, що все більше й більше громадян або виступають проти надання підтримки Україні, або вважають допомогу занадто великою, поступово переважаючи людей, які продовжують відстоювати підтримку України. Хоча упізнаваність і впливовість України досі вищі, ніж були до повномасштабного вторгнення, все більш помітною є тенденція зниження репутації країни та її повернення до рівня 2021 року.

Відповідно до [цьогорічних опитувань](#), на відміну від минулих років, європейці більш схильні вважати, що Росія має перевагу у війні. Щодо ймовірних сценаріїв завершення війни, то лише 10% вірить у перемогу Україні, тоді як вдвічі більше вважають, що Росія має більше шансів на перемогу. Більше третини респондентів вбачають завершення війни у підписанні мирного договору.

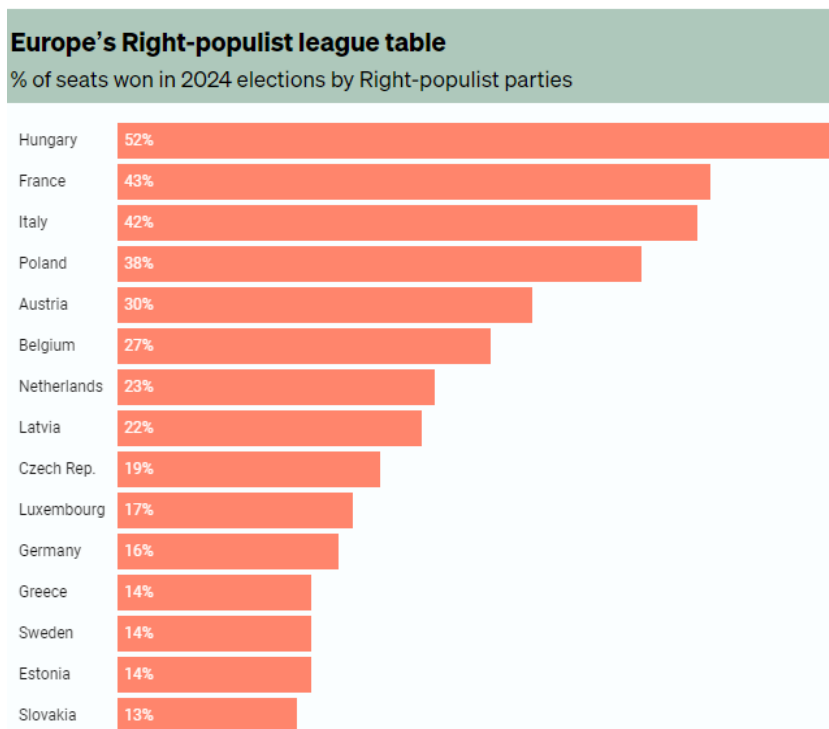
Така статистика є вельми невтішною для України, особливо враховуючи, що успіх на полі бою напряду залежить від західної військової та фінансової допомоги. За продовження теперішньої тенденції зниження суспільного інтересу до російсько-

української війни та «втоми» від затяжного конфлікту, Україна ризикує втратити не лише суспільну підтримку, а й фінансову, військову та гуманітарну допомогу, що надають уряди цих держав, особливо беручи до уваги падіння підтримки України та віри в її перемогу.

Серед основних ризиків для України варто виділити:

Прихід до влади антиукраїнських політичних сил

Посилення ультраправих сил в європейському регіоні та прихід до влади євроскептичних політичних партій в Європі загрожує значним зменшенням підтримки України. Українське питання активно застосовують для політичних маніпуляцій, особливо в часи ведення передвиборчих кампаній та виборів. Як це сталося у США та Польщі, ультраправі та популістські сили в Європі активно пропагують антиукраїнські наративи, допомагаючи тим самим Росії. Прикладами цього є діяльність партії AfD в Німеччині, Віктора Орбана в Угорщині та його партії Fidesz, Роберта Фіцо в Словаччині та інших, які поширюють антиукраїнські настрої у суспільствах своїх держав. До прикладу, за результатами [виборів до Європейського Парламенту](#), найбільше підтримки правопопулістські сили здобули у Франції, Італії та Німеччині – державах G7, а також в Австрії.

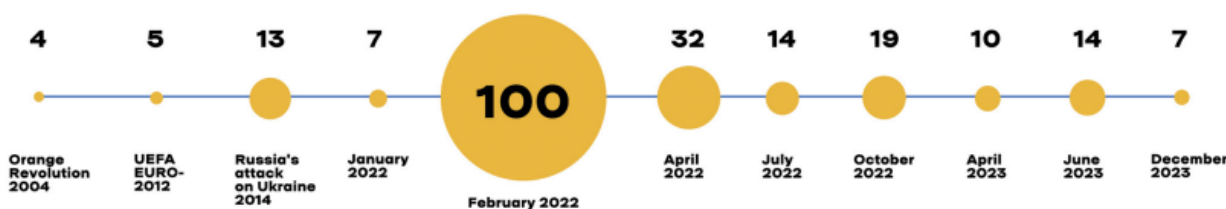
Відсоток місць в Європейському Парламенті, які отримали право-популістські партії на виборах 2024 року. UnHerd (Червень 2024)

Зміцнення російської пропаганди та закріплення російських нарративів

Російська пропагандистська машина продовжує активно працювати у всьому світі, використовуючи різні гострі теми для впливу на суспільну думку. Послаблення висвітлення теми України полегшує вкорінення російських нарративів, які цілеспрямовано та систематично поширюються в соціальних мережах та на інших платформах, маючи на меті впливати на суспільну думку різних груп населення. Попри заборону російських медіа в більшості країнах Європи, російські наративи та дезінформація продовжують активно поширюватися, що має вкрай негативний ефект на сприйняття України за кордоном та потребує більш активних дій з боку України.

Зникнення України із порядку денного ключових українських партнерів

Порівняно із першими місяцями вторгнення, згадки про Україну в західних медіа з'являються набагато рідше, а останнім часом багато з них почали просувати досить негативні для України наративи, стверджуючи, що Україна не зможе перемогти і вже зазнає поразки, а російський наступ на різних напрямках фронту є доволі успішним. Наприклад, за даними [Ukraine's Global Perception Report](#), підготованому у 2023 році Brand Ukraine, висвітлення України в міжнародних ЗМІ скоротилося на 20%, а в соціальних мережах – на понад 40%. Більше того, «втома» темою війни, наявність інших кризових ситуацій у світі, таких як операція Ізраїлю в Секторі Гази на Близькому Сході, применшують значення російсько-української війни в очах західної аудиторії та вже призвели до того, що зацікавленість темою України повернулася на довоєнний рівень відповідно до трендів [пошукових запитів у Google](#).

Тренди пошукових запитів, пов'язаних з Україною, в Google по всьому світу, 2004-2023.

[Google Trends / Brand Ukraine](#)

Рекомендації

1. Перегляд політики публічної дипломатії, включення нинішніх реалій у стратегічне планування та реалізація системи моніторингу

Політика публічної дипломатії, приділяти увагу якій почали після Революції Гідності, потребує перегляду стратегічного планування та додаткового фінансування для її успішної реалізації. Політику потрібно формувати відповідно до особливостей країни, де вона впроваджується, а також визначаючи певну цільову аудиторію.

До прикладу, важливим кроком вперед було формування [Стратегії публічної дипломатії МЗС на 2021-2025 рр.](#), що чітко визначила основні стратегічні цілі та методи їх реалізації. Тим не менше, початок повномасштабного вторгнення та зміна зовнішньополітичних пріоритетів потребує й перегляду Стратегії, яка потребує доопрацювання та більш скрупульозної реалізації. Зокрема до вже поставлених стратегічних цілей про підвищення обізнаності про Україну, сприйняття її як демократичної країни, що рухається в ЄС та НАТО та протидію шкідливим наративам про Україну, варто також включити нові та більш релевантні в теперішніх умовах. Наприклад, збільшення публічної підтримки України в суспільствах європейських держав завдяки застосуванню «м'якої сили» для збільшення прихильності ідеї надання фінансової, військової та гуманітарної допомоги урядами цих держав, що є одним із пріоритетів України на даний момент. Іншою ціллю, яку також варто було б взяти до уваги, є забезпечення визнання західною аудиторією Росії як країни-агресора, що розпочала повномасштабну війну проти України та українського народу, а також здійснила велику кількість воєнних злочинів, та продовжує здійснювати нові. Висвітлення злочинних дій РФ повинно формувати розуміння того, що Україна має право на самозахист та діє виключно відповідно до норм міжнародного права, захищаючи свій суверенітет і територіальну цілісність.

2. Популяризація сучасної української культури та імплементація нової інформаційної політики. Активізація культурної дипломатії в рамках Українського інституту

Українська культура має великий потенціал, який варто популяризувати та мобілізувати для реалізації інтересів України. Сучасний культурний продукт України має всі шанси успішно конкурувати із іноземним, тому інформаційна політика та промоція на різних платформах і соціальних мережах повинна стати одним із засобів реалізації української культурної дипломатії.

До прикладу, Український інститут, який було засновано в 2015 році для реалізації політики культурної дипломатії, на даний момент не має достатніх ресурсів та потенціалу для реалізації амбітних проєктів. Попри те, що Стратегія інституту на 2020-2024 роки ставила перед собою вагомі стратегічні цілі, такі як покращення впізнаваності України за кордоном, розширення використання української мови у світі та підтримка українських культурних діячів, реальний поштовх до часткової реалізації таких цілей зробив той факт, що Україна героїчно протистоїть агресору, а інформаційна кампанія на підтримку України мала неймовірні масштаби. Для збереження такого результату, важливим є збільшення фінансування роботи Українського інституту, залучення експертів, розширення його інформаційної діяльності та створення представництв за кордоном, що сприятиме популяризації українського бренду, підтримці та покращенню того рівня впізнаваності, якого вже вдалося досягти.

3. Розвиток українського бренду Ukraine Now

Офіційний бренд України Ukraine Now, запущений в 2018 році, є прикладом однієї із небагатьох успішних маркетингових кампаній українського уряду, яка здобула позитивні відгуки за кордоном, а також має великий потенціал для розвитку в майбутньому. Тож в цьому контексті збільшення фінансування та створення нових можливостей для роботи Ukraine Now є одним зі стратегічних завдань держави.

4. Залучення української діаспори та біженців за кордоном

Громадська ініціатива є не менш важливою, аніж державна політика, тому дипломатичні представництва за кордоном мають надавати підтримку різним громадським ініціативам, заснованим українськими біженцями чи представниками діаспори. Така діяльність дає можливість зробити більший фокус на певних групах населення, досягти більшої аудиторії та поділитися особистим досвідом, який часто є навіть більш цінним для впливу на публічну думку.

5. Позичування України як носія європейських демократичних та ліберальних цінностей через культуру

Сучасна українська культура є втіленням європейських цінностей та демонстрацією прагнення українського народу отримати членство в ЄС, на чому й повинен робитися фокус. Метою іміджевої політики України має бути позиціонування країни у відповідності до західних демократичних цінностей, верховенства права,

соціальної захищеності й матеріального статку. Це дозволить продемонструвати європейській аудиторії, що Україна може стати повноцінним членом європейської спільноти, а український народ захищає європейські цінності ціною людського життя.

6. *Постійний моніторинг згадок про Україну в іноземних медіа і регулювання інформаційної політики відповідно до потреб іноземної аудиторії та її сприйняття різного роду інформації*

Моніторинг згадок про Україну повинен застосовуватися як один із засобів регулювання інформаційної політики та ефективного керування проукраїнськими нарративами в медіа. До того ж, варто брати до уваги «втому» від війни, яка притаманна іноземним суспільствам як наслідок затяжного характеру війни.

7. *У випадку держав G7:*

- a. Популяризація української культури завдяки проведенню культурних подій, інформаційній діяльності в соціальних медіа для підтримки позитивного сприйняття України та протидії зниженню підтримки щодо надання допомоги;
- b. Демонстрація руйнівних наслідків російської агресії для української культурної спадщини та необхідності продовження підтримки України у її боротьбі за свій прозахідний вибір, демократичні та ліберальні цінності.

8. *У випадку Австрії:*

- a. Культурна дипломатія, спрямована на демонстрацію європейського характеру української культури, на відміну від так званої «великої російської культури», яка донедавна була часто присутньою в австрійському культурному-інформаційному середовищі.

9. *У випадку Греції:*

- a. створення максимально сприятливих умов для грецької меншини в Україні;
- b. демонстрація руйнувань, які Росія завдала релігійним об'єктам Української православної церкви та місцям компактного розселення грецької меншини в Південній Україні.

10. У випадку Швейцарії:

- a. Формування позитивного сприйняття України та чіткого розуміння, що Україна має право на самозахист та відновлення власного суверенітету, для поступового вкорінення розуміння в швейцарському суспільстві, що у випадку російсько-української війни нейтралітет є потуранням агресора.

Висновки

Опір українського народу російському повномасштабному вторгненню значно підвищив міжнародну впізнаваність та підтримку України, але цей успіх здебільшого був спонтанним та миттєвим, і потребує систематизації для збереження позитивного сприйняття України в майбутньому. Тому зниження підтримки України в європейських країнах G7 і державах із сильними проросійським впливом підкреслює необхідність перегляду та посилення української публічної дипломатії.

Для ефективного лобіювання українських інтересів та збереження міжнародної підтримки важливо розробити комплексну стратегію застосування «м'якої сили», орієнтовану на різні групи населення та специфіку кожної країни-партнера. Така стратегія публічної дипломатії повинна включати активну промоцію сучасної української культури, правдивої історії та досягнень у різних сферах, а також активну роботу з медіа, культурними та освітніми установами за кордоном, включаючи активне залучення Українського інституту.

Необхідно інвестувати в культурні проекти, які демонструють унікальність і багатство української культури, а також підтримувати українську діаспору та біженців, які можуть стати важливим союзником та опорою у просуванні українських інтересів за кордоном. Важливо також зміцнювати зв'язки з іноземними партнерами через обміни студентами та вченими, культурні заходи та спільні дослідницькі проекти. Лише комплексний і проактивний підхід до публічної дипломатії дозволить Україні зберегти та посилити свою позицію на міжнародній арені. Вся ця діяльність повинна мати на меті підвищення суспільної підтримки надання допомоги Україні, а також сприйняття України як важливого й надійного партнера та члена європейської спільноти.

© Аналітичний центр ADASTRA

Авторка:

Анна-Марія Мандзій

Інформація та погляди, викладені в цьому дослідженні, належать авторам і не обов'язково відображають офіційну думку Фонду Конрада Аденауера та Міністерства закордонних справ України.

Аналітичний центр ADASTRA

Тел.: +380954592954

Е-пошта: adastra@adastra.org.ua

<https://adastra.org.ua/>